

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Лазаренко К.О.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ІНСТИТУТ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ В СОЦІАЛІСТИЧНИХ КРАЇНАХ (НА ПРИКЛАДІ КУБИ ТА КНР)

Одним з найважливіших елементів державного механізму є глава держави – особа, яка займає формально вище місце в структурі державних інститутів і водночас здійснює функцію представництва самої держави в цілому. З іншого боку, глава держави розглядається як один із вищих органів держави [1, с. 223].

Перш за все зазначимо, що інститут глави держави у соціалістичних державах має ряд особливостей, що ми і розглянемо на прикладі Куби та КНР. Так історично склалось, що Конституція Куби 1976 року ввела замість посади Президента колективного главу держави, а саме Державну раду Куби, проте нині після прийняття Конституції 2019 року дана посада була відновлена.

Спочатку визначимо порядок обрання глав держав у даних країнах. У обох державах їхні глави обираються законодавчими органами влади (у Кубі – Національною асамблеєю народної влади та Всекитайським зібранням народних представників у Китаї). Причому відповідно до ч. 1 ст. 126 Конституції Куби 2019 року та ч. 3 ст. 79 Конституції КНР (редакція 2018 року) обираються у Кубі Президент, а в Китаї Голова КНР на такий самий строк, що й законодавчий орган, і в обох державах даний строк дорівнює 5-ти рокам. Щодо вимог до кандидата на пост глави держави, то у конституціях обох держав вони чітко визначені, проте відрізняються. У Конституції Куби вищезгадані вимоги більш жорсткі: «Щоб бути президентом республіки, треба досягти тридцятип'ятирічного віку, мати повні громадянські та політичні права, бути громадянином Куби за народженням і не мати жодного іншого громадянства, крім цього, вік особи, яка прагне бути обраною на перший строк, повинен не досягати 60 років» (ст. 127) [2]. В той час як у

Конституції КНР у ч. 2 ст. 79 містяться наступні вимоги: «Громадяни Китайської Народної Республіки, які мають право обирати та бути обраними, які досягли 45-річного віку, мають право бути обраним на посаду Голови Народної Республіки Китай» [3].

Хочемо звернути увагу також на обмеження строку обрання главою держав у вищезгаданих соціалістичних країнах двома строками підряд. У Конституції Китаю таке обмеження передбачалось до 2018 року, проте у 2018 році було внесено зміни у зв'язку з проголошенням «нової епохи» в побудові китайської соціалістичної держави, керуючись ідеями нинішнього лідера КНР Сі Цзіньпіна [4]. Такі зміни та можливість «довічного президентства» викликали різку критику як всередині країни, так і за її межами. Щодо Куби, то положення ч. 3 ст. 126 Конституції Куби досі передбачає таке обмеження.

Цікавою особливістю є і той факт, що поряд з главою держави у Кубі та КНР обирають також віце-президента та віце-голову відповідно, до яких ставляться такі ж вимоги, як до глави держави та який в подальшому виконує ту частину повноважень, яку йому доручає глава, а при звільненні з посади останнього виконує тимчасово функції, віднесені до його компетенції Конституцією та законами (ст. 129, 130 Конституції Куби та ст. 82-84 Конституції КНР).

Особливий інтерес становить і обсяг повноважень глав держав у даних соціалістичних країнах. Системно проаналізувавши повноваження органів законодавчої влади та повноваження глав держави, можемо дійти висновку, що органи законодавчої влади на перший погляд відіграють провідну роль. На підтвердження даної тези зазначимо повноваження Голови КНР, вичерпний перелік яких перелічується у ст. 80, 81 Конституції КНР: «...на основі рішень Всекитайського зібрання народних представників і його Постійного комітету публікує закони (як бачимо право вето не передбачено); призначає і звільняє Прем'єра, віце-прем'єра Державної ради, членів Державної ради, міністрів, головного ревізора; нагороджує державними орденами і присвоює державні почесні звання; публікує укази про помилування та введення воєнного стану; оголошує стан війни і публікує укази про мобілізацію; а також приймає представників інших держав; на основі рішень Всекитайського зібрання народних представників направляє та відзиває уповноважених представників у інші держави, ратифікує і денонсує договори». В той час як законодавчий орган відповідно до 62, 63 Конституції КНР окрім законотворення, обирають голову Верховного

народного суду, Генерального прокурора, голову та інших членів Центральної військової ради; приймає рішення про загальну/часткову мобілізацію, про помилування, вирішує питання війни та миру, тощо. Щодо повноважень Президента Куби, то, окрім вищезазначених повноважень Голови КНР, він також може прийняти рішення про надання кубинського громадянства, видавати накази щодо його втрати, створювати комісії або тимчасові робочі групи для реалізації конкретних проєктів, головувати на засіданнях Ради міністрів, та ін.

Проте важливо наголосити на ще одній особливості даних соціалістичних країн, а саме на ролі Комуністичної партії Китаю та Комуністичної партії Куби, котрим належить реальна влада в державах. На підтвердження даної тези можемо навести положення ст. 1 Конституції КНР, що передбачає наступне: «керівна роль Комуністичної партії Китаю є визначальною характеристикою соціалізму з китайською специфікою». Оскільки Мігель Діас-Канель Бермудес, Президент Куби, є членом Комуністичної партії Куби, а Сі Цзіньпін, Голова КНР, є також Генеральним секретарем ЦК Комуністичної партії Китаю, то говорити про їх «другорядну» роль в державі було б недоречно.

Отож інститут глави держави у соціалістичних державах має ряд особливостей, зокрема щодо порядку призначення, вимог до кандидатів, обмежень, компетенції, а головне їх партійної приналежності до провідної партії, яка фактично здійснює владу у даних державах.

Список використаних джерел:

1. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн / В. М. Шаповал. – Київ: АртЕк, 2001. – 264 с. – (4-е стереотипне видання).
2. Конституція Куби [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.constituteproject.org/constitution/Cuba_2019.pdf?lang=en
3. Конституція КНР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://npcobserver.files.wordpress.com/2018/12/PRC-Constitution-2018.pdf>
4. Коваль О. А. Навіщо китайський парламент змінив Конституцію країни [Електронний ресурс] / О. А. Коваль. – 2018. – Режим доступу: <http://sinologist.com.ua/partiya-v-zakoni/>